

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
2022/2512

Vår ref
22/2594-

Dato
24. august 2022

**Representantforslag 259 S (2021–2022) fra stortingsrepresentantene
Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg**

Jeg viser til brev 3. juni 2022 fra Arbeids- og sosialkomiteen om et representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland og Erlend Wiborg om å avvikle den urettferdige avkortningen i pensjon for gifte og samboende pensjonister. Komiteen ber om min vurdering av forslaget. Representantene fremmer følgende forslag i Dokument 8:259 S (2021–2022):

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for en trinnvis avvikling av avkortningen i pensjoner med bakgrunn i sivilstatus.»

Svar:

Representantforslaget tilsvare i stor grad Representantforslag 122 S (2020–2021) fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt, Erlend Wiborg, Jon Georg Dale, Silje Hjemdal og Siv Jensen. Her ga tidligere arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen svar 12. mars 2021.

Som begrunnelse for forslaget viser forslagsstillerne til regelverket om grunnpensjon. Grunnpensjonen er en del av minstesikringen i folketrygden og ytes på bakgrunn av trygdetid. Full grunnpensjon utgjør 90 prosent av grunnbeløpet dersom pensjonisten lever sammen med en ektefelle som mottar uføretrygd eller alderspensjon, avtafestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for eller har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn to ganger grunnbeløpet. Likestilt med ektepar er også samboerpar dersom paret har eller har hatt felles barn eller tidligere har vært gift med hverandre. Samboerpar som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene, er likestilt med ektefeller ved beregning av grunnpensjon. Det samme gjelder når pensjonistens samboer får pensjon eller

overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 16 (ytelser til tidligere familiepleier) eller folketrygdloven 17 (ytelser til gjenlevende ektefelle).

Ulik sats for grunnsikringen i pensjonssystemet for henholdsvis enslige og gifte har eksistert siden alderstrygden ble innført i 1936. Full grunnpensjon for gifte utgjorde 75 prosent av grunnbeløpet da folketrygden ble innført i 1967. I dag utgjør den 90 prosent av grunnbeløpet. Satsen for enslige har vært uendret på 100 prosent av grunnbeløpet. Bakgrunnen for at det er en lavere sats for ektefeller/samboere skyldes at to personer som bor sammen kan dele på en rekke utgifter som enslige må dekke alene.

Grunnpensjonen er en komponent i beregningen av flere ytelser. Den gjelder ved beregning av alderspensjon og minste pensjonsnivå etter folketrygdloven kapittel 19. Dette er som kjent de gamle reglene for alderspensjon som gjelder fullt ut for dem som er født før 1954 og delvis for dem som er født i perioden 1954–1962. Videre er grunnpensjon gjeldende for mottakere av uføretrygd som fikk omregnet gammel uførepensjon i 2015 og for beregning av avtalefestet pensjon i statlig og kommunal sektor før fylte 65 år. Grunnpensjon inngår også i beregningen av pensjon eller overgangsstønad fra folketrygden til gjenlevende ektefelle.

Kostnadene for folketrygden av at grunnpensjonen for gifte og samboende øker til 100 prosent av grunnbeløpet med virkning fra 1. januar 2022 er tidligere anslått til om lag 5,6 mrd. kroner for 2022. I tillegg kommer utgifter for offentlige tjenstepensjonsordninger til AFP. Et tidligere anslag for Statens pensjonskasse var om lag 36 mill. kroner for 2022. Dette er betydelige midler som jeg mener det finnes bedre alternativer å brukes på. Utgiftene vil gradvis reduseres siden reglene for grunnpensjon er under utfasing.

Forslagsstillerne mener det er dypt urimelig at pensjonister ikke får utbetalt pensjon de har opparbeidet seg gjennom et langt arbeidsliv, utelukkende basert på sivilstatus. Jeg minner i den forbindelse om at beregningen av grunnpensjon skjer uavhengig av arbeidsinntekt, kun på bakgrunn av trygdetid. Forutsetningen om differensiert beregning av grunnpensjon for enslige og gifte/samboene har dessuten vært kjent for alle i hele opptjeningsperioden.

Det er noe uklart om forslaget begrenser seg til regelverket om grunnpensjon. I ny alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 er garantipensjonen også differensiert etter sivilstand for å ta hensyn til ulikt behov for minstesikring. Forslagsstillerne nevner ikke garantipensjon som en del av bakgrunnen for forslaget. En naturlig fortolkning av selve forslaget taler likevel for at også garantipensjon er omfattet. Dersom det ikke er meningen å foreslå endringer i reglene for garantipensjon etter folketrygdloven kapittel 20, burde dette ha kommet klarere fram.

Et offentlig utvalg som har evaluert pensjonsreformen har nylig levert sin utredning NOU 2022: 7 *Et forbedret pensjonssystem*. Alle politiske partier på Stortinget som gjennom vedtak i Stortinget eller regjeringsdeltagelse har sluttet seg til pensjonsreformen, deltok i utvalget. Utvalget peker på at statens inntekter framover vil vokse klart mindre enn de har gjort det

siste tiåret, og at det i liten grad vil være mulig å øke utgiftene til alderspensjon uten å måtte stramme inn på andre områder.

Utvalget mener det bør være differensierte minsteytelser for enslige og gifte/samboere. De skriver blant annet følgende under punkt 1 *Innledning og sammendrag*:

«Eldres inntektssituasjon har generelt bedret seg mye de siste tiårene. De fleste gifte og samboende minstepensjonister bor i en husholdning med god økonomi. Det er imidlertid fortsatt en betydelig andel aleneboende minstepensjonister som har lav samlet inntekt. Økte minsteytelser er imidlertid en lite målrettet og kostbar måte å forebygge fattigdom blant eldre på, særlig i ny alderspensjon. For å bedre levekårene for vanskeligstilte eldre, mener utvalget det er bedre å bruke mer målrettede tiltak, for eksempel ved en justert bostøtteordning for alderspensjonister som tar større hensyn til variasjonen i økonomiske behov mellom enslige og samboende/gifte pensjonister og til den reelle variasjonen i boligformue og boutgifter mellom de eldre.

Husholdninger med to personer har stordriftsfordeler ved at de kan dele på mange utgifter som enslige må dekke alene. Utvalget mener derfor at enslige pensjonister bør ha en høyere minsteytelse enn hver person i et par. Det bør vurderes å øke forskjellen mellom garantipensjonen for enslige og for gifte/samboende.»

Jeg viser for øvrig til utredningens kapittel 11 der det gis en detaljert gjennomgang av minsteytelserne i pensjonssystemet, herunder i punkt 11.5 en redegjørelse om Eldres inntektssituasjon og omfanget av lavinntekt blant alderspensjonistene sammenliknet med andre grupper. Utredningen fra pensjonsutvalget er nå på høring, og jeg vil komme nærmere tilbake til hvilke endringer jeg vil foreslå på bakgrunn av de forslagene som fremmes.

Jeg viser også til at etter EUs ekvivalensskala defineres en husholdning med to voksne som bor sammen å ha behov for en samlet inntekt som er 50 prosent høyere enn inntekten til en person som bor alene. To voksne som bor sammen antas altså, per person, å ha behov for 75 prosent av inntekten til en som bor alene. Med OECDs ekvivalensskala antas to voksne som bor sammen, per person, å ha behov for 85 prosent av inntekten til en som bor alene.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen